

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:**α.**

Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

β. Κοινοβουλευτική ομάδα των Ιαπώνων

γ. Εθνικόν Κομιτάτον

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

α. Το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας, τον πρώτο αιώνα της ανεξαρτησίας της, αφορούσε γεωργικά προϊόντα.

β. Στο χώρο της έγγειας ιδιοκτησίας το οθωμανικό δίκαιο δεν διέφερε από το βυζαντινορωμαϊκό που υιοθέτησε το ελληνικό κράτος.

γ. Το έργο της διάνοιξης της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1881 από μια υπερβολικά αισιόδοξη αμερικανική εταιρεία.

δ. Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, δεν κλόνησε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19ου αιώνα.

ε. Η Τράπεζα της Ελλάδος πολύ γρήγορα, μετά τη λειτουργία της, πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι ήταν οι στόχοι του εκσυγχρονιστικού προγράμματος του τρικουπικού κόμματος και ποιες προσπάθειες έγιναν για την υλοποίησή του;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) κατά την αποκατάσταση των προσφύγων έδωσε προτεραιότητα:

α. στην ανάπτυξη της γεωργίας; (μονάδες 6)

β. στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και στη Δυτική Θράκη;

(μονάδες 7)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Πώς αντιμετωπίστηκαν οι πρώτες στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής, μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα; Να απαντήσετε συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το φθινόπωρο του 1922 όλοι οι δημόσιοι χώροι της Αθήνας και του Πειραιά είχαν «καταληφθεί» από πρόσφυγες. Κεντρικές πλατείες και δρόμοι, δημόσιες υπηρεσίες, θέατρα, ξενοδοχεία, δημόσια λουτρά, αποθήκες και υπόστεγα «στέγαζαν» χιλιάδες ανθρώπους.

Τον Σεπτέμβριο του 1922, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την οποία επιτρεπόταν η τοποθέτηση κλινών στους διαδρόμους των ξενοδοχείων. [...]

Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1922, σύμφωνα με ανακοίνωση του γραφείου του δημάρχου Αθηνών, περίπου 70.000 πρόσφυγες διέμεναν σε 130 πρόχειρους καταυλισμούς διάσπαρτους σε ολόκληρη την πόλη. Η δημοτική αρχή επιδόθηκε σε έναν αγώνα με το χρόνο για να καθαρίσει και να διαμορφώσει κατάλληλα χώρους στους οποίους θα μπορούσαν να διαμείνουν προσωρινά οι πρόσφυγες. [...]

Χαρακτηριστική της κατάστασης που αντιμετώπιζαν οι πρόσφυγες μετά την αποβίβασή τους στο λιμάνι του Πειραιά είναι η εικόνα που καταγράφεται από την Τασία Χρυσάφη-Ακερμανίδου, ένα από τα παιδιά που γεννήθηκαν πάνω στα πλοία κατά τη διάρκεια μεταφοράς των προσφύγων στην Ελλάδα. [...]

Μετά από περιπλάνηση αρκετών ημερών, η οικογένεια Ακερμανίδη βρήκε στέγη με τη βοήθεια μιας γυναίκας που έμενε στη συνοικία της Γαργαρέττας κάτω από την Ακρόπολη. Ο μοναδικός χώρος που μπορούσε να τους προσφέρει ήταν ένα κοτέτσι στην αυλή του σπιτιού της. Αφού πρώτα έσφαξε τη μοναδική κότα που είχε και ασβέστωσε καλά το χώρο, το κοτέτσι αποτέλεσε το πρώτο «σπίτι» της οικογένειας Ακερμανίδη για έναν τουλάχιστον μήνα μετά την άφιξή της στην Αθήνα.

Μενέλαος Χαραλαμπίδης, «Πρόσφυγες και γηγενείς στη μεταπολεμική Αθήνα. Πτυχές μιας δύσκολης συνύπαρξης», στο: Αρτ. Ψαρομήλιγκος και Βασιλική Λάζου (επιμ.), *Ιστορία της Μικράς Ασίας*, Αθήνα 2011, σσ. 9-11 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

«Βλέπετε εκεί;», μας λέει ο βαρκάρης. «Είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Εκεί έχουν μαζευτεί πολλοί πρόσφυγες. Πηγαίνετε κι εσείς».

Πράγματι, προχωράμε και φτάνουμε στην εκκλησία. Η εκκλησία ήταν γεμάτη από κόσμο. [...] Κάποια στιγμή, μετά από ώρες, που μου φάνηκαν αιώνες, ξημέρωσε, και με τις πρώτες χλομές ακτίνες του ήλιου κινήσαμε να βρούμε το

σπίτι του συγγενή μας, του Γιάννη του Σιδέρη. Ξέραμ ε πως έμενε στην οδό Ευκλείας 6. Τυχεροί μέσα στα τόσα που μας συνέβαιναν, βρήκαμε το δρόμο πολύ κοντά στην εκκλησία όπου είχαμε διανυκτερεύσει. Χτυπάω την πόρτα του σπιτιού που μας δείξανε. Μου άνοιξαν κάποιοι άνθρωποι, ενοικιαστές κι αυτοί στο ίδιο κτίριο. Τότε στην Ελλάδα η φτώχεια ήταν μεγάλη. Πέντε έξι οικογένειες νοίκιαζαν ένα σπίτι και είχαν κοινή κουζίνα. Μας καλοδέχτηκαν οι άνθρωποι κι έστειλαν να ειδοποιήσουν το θείο μου το Γιάννη. Όλοι μ'άς φρόντισαν και μας έβαλαν να φάμε κι εμείς τους ρωτούσαμε αν είχαν δει τους δικούς μας.

Φιλίω Χαϊδεμένου, *Τρεις αιώνες, μια ζωή*, Αθήνα 2005, σ. 146.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η μεγάλη έξοδος των χριστιανών από τη Μικρά Ασία είχε ξεκινήσει. [...] Οι γυναίκες και τα παιδιά χωρίστηκαν από τους άντρες τους, στριμώχτηκαν στα πλοία και διαπεραιώθηκαν στον Πειραιά ή στη Θεσσαλονίκη. Έφτασαν, καθώς σημειώνουν όλοι οι παρατηρητές, χωρίς καμία βούληση. Πέρασαν μήνες στα αυτοσχέδια προσφυγικά στρατόπεδα, όπου ζούσαν κάτω από σκηνές, στον περίβολο του ναού του Ολυπίου Διός στην Αθήνα, και σε άλλα στρατόπεδα, ενώ φιλόδοξοι εθελοντές τους εφοδίαζαν με σούπα, ψωμί και κουβέρτες, ώσπου να βρουν τη θέληση να σταθούν ξανά στα πόδια τους.

Michael Llewellyn Smith, *Το όραμα της Ιωνίας: Η Ελλάδα στη Μικρά Ασία, 1919-1922* (μτφρ. Λίνα Κάσδαγλη), Αθήνα 2002, σσ. 550-551.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α. τα πολιτικά γεγονότα στην Κρήτη από τις 18 Μαρτίου 1901 μέχρι και την προκήρυξη εκλογών στο τέλος του 1904

(μονάδες 15)

και

β. τη στάση της αντιπολίτευσης στην εξαγγελία των εκλογών και τους σκοπούς της σύμφωνα και με την προκήρυξή της.

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Βενιζέλος απολύθηκε από τον [Υπάτο Αρμοστή] Γεώργιο και μέσα από απανωτά δημοσιεύματα στην εφημερίδα *Κήρυξ* των Χανίων εξήγησε τη στάση του και απάντησε στα αθηναϊκά δημοσιεύματα που τον κατηγορούσαν. [...] Στο προσωπικό του σημειωματάριο ο Βενιζέλος αναφέρεται στους λόγους της

απόλυσής του από τον πρίγκιπα, θεωρώντας την ως μία πράξη επίρριψης ευθυνών στο πρόσωπό του από τον Αρμοστή, λόγω της αναποτελεσματικότητας του τελευταίου και σε μία προσπάθεια να δικαιολογήσει τη στασιμότητα και το αδιέξοδο στο οποίο είχε φτάσει το Κρητικό Ζήτημα. Χαρακτηριστικά ανέφερε: «[...] Ο πρίγκηψ εξεμάνη ακολούθως εναντίον μου, διότι περιέπιπτεν από αποτυχίας εις αποτυχίαν [...] και έπρεπε να ευρεθή ο αποδιοπομπαίος τράγος [...]».

Εμμανουήλ Γ. Χαλκιαδάκης, « Η επανάσταση του Θερίσου ως εσωτερικό ζήτημα: η προσωπική διάσταση πρίγκιπα Γεωργίου- Ελευθερίου Βενιζέλου », στο: Γιώργης Μανουσάκης και Βάλια Βαρουχάκη (επιμ.), *Θέρισσον 1905 . 100 χρόνια. Συνέδριο υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων, Χανιά, 3-5 Μαρτίου 2005, Πρακτικά, Χανιά 2009, σ. 27.*

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η αδυναμία της [Αρμοστείας] να προωθήσει το ενωτικό αίτημα προς τη λύση του, διεύρυνε με την πάροδο του χρόνου τις αντιδράσεις και ενίσχυσε την αντιπολιτευτική κίνηση. Ο Βενιζέλος, πολιτικά απομονωμένος μετά την απόλυση και εγκατάλειψη του προγράμματος του, τον Απρίλιο του 1901, εξέφρασε πρώτος την αντιπολιτευτική αντίδραση και πέτυχε να συσπειρώσει κάτω από το πρόγραμμά του το σύνολο των αντιπολιτευτικών δυνάμεων. Η άρνηση του πρίγκιπα Γεωργίου να αποδεχθεί οποιοδήποτε διάλογο με την αντιπολιτευτική μερίδα και η συστηματική υπονόμηση κάθε συμβιβαστικής πρωτοβουλίας έθεσε σε δοκιμασία την εσωτερική ενότητα του κρητικού λαού.

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, « Η Κρητική Πολιτεία από το 1899 », στο: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος ΙΔ', Αθήνα 1977, σ. 208 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

«Οι υπογεγραμμένοι, αποτελούντες την ηνωμένην εν Κρήτη αντιπολίτευσιν, συνελθόντες εν Χανίοις τη 26 η Φεβρουαρίου 1905, αποσκοπούντες εις την εκπλήρωσιν του Εθνικού Προγράμματος, αποφασίζομεν: α) Πρώτον και κύριον μέλημα ημών έστω η επίτευξις του από αιώνων επιδιωκομένου σκοπού της ενώσεως της Κρήτης μετά της ελευθέρας Ελλάδος. β) Αδυνάτου αποβαίνοντος του σκοπού τούτου, θέλομεν επιδιώξει την πολιτικήν προσέγγισιν της πατρίδος προς την ελευθέραν Ελλάδα, μεταβαλλομένης από διεθνούς απόψεως της σημερινής καταστάσεως. γ) Μη εκπληρουμένου μηδέ του σκοπού τούτου θέλομεν επιδιώξει την αναθεώρησιν του ημετέρου συντάγματος κατά το πρότυπον του ελληνικού, όπως απαλλαγή ο τόπος του δεσποτισμού. Του προγράμματος τούτου την πραγμάτωσιν θέλομεν επιδιώξει και δι' ενόπλων λαϊκών συναθροίσεων. Εν ταις ενεργείαις ημών δεν θέλομεν επιδιώξει προσωπικήν μεταβολήν, αλλ' επελευθέρωσιν τοιαύτης θέλομεν αποκρούσει παντί σθένει και διά των όπλων έτι πάντα μη Έλληνα κυβερνήτην».

«Η προκήρυξη της αντιπολίτευσης», 26 Φεβρουαρίου 1905.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

Α. Το φροντιστήριο της Τραπεζούντας που είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπλαση των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης.

Β. Το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909 ήταν η εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων, πολιτικού μορφώματος υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908.

Γ. Πολιτική παράταξη της Εθνοσυνέλευσης του 1862 - 64 με μικρότερη απήχηση και αρχηγό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στον στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

ΘΕΜΑ Α2

Α.ΣΩΣΤΟ

Β.ΛΑΘΟΣ

Γ.ΛΑΘΟΣ

Δ.ΣΩΣΤΟ

Ε.ΣΩΣΤΟ

ΘΕΜΑ Β1

ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΕΛ 80 «Το τρικουπικό κόμμα ήδη... Δικτύου της χώρας»+ ΣΕΛ 81 «Ο Τρικούπης... κάθε κόστος», «Στα εδάφη της Θεσσαλίας... μεγαλογαιοκτήμονες»+ ΣΕΛ 80 «Για την υλοποίηση... επενδύσεις»

ΘΕΜΑ Β2

Α.ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΕΛ 153 «Για την αποκατάσταση των προσφύγων η ΕΑΠ έλαβε υπόψιν ως παράμετρο τις αντικειμενικές συνθήκες» + ΣΕΛ 154 «Η ΕΑΠ διέκρινε... προλεταριάτου»

Β.ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΕΛ 154 « Εξάλλου... περιοχές »

ΘΕΜΑ Γ1

Στις πρώτες απογραφές των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα δεν αποδίδεται η πραγματικότητα. Ο αριθμός πρέπει να ήταν πολύ μεγαλύτερος, αν υπολογίσουμε τις αρρώστιες και τις επιδημίες (τύφος, γρίπη, φυματίωση της πόλης, ελονοσία στην ύπαιθρο), τον μειωμένο αριθμό των γεννήσεων, τη μετανάστευση προσφύγων σε άλλες χώρες και τον υποσιτισμό. [ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ]

Στην αρχή το κράτος αντιμετώπισε με τα μέσα που διέθετε τις πρώτες στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων : διατροφή, προσωρινή στέγαση, ιατρική περίθαλψη. Κινητοποιήθηκαν επίσης ιδιώτες, ατομικά ή οργανωμένα. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στο παράθεμα του M.L.SMITH «το όραμα της Ιωνίας : Η Ελλάδα στη Μικρά Ασία, 1919 – 1922», σύμφωνα με την οποία «φιλόανθρωποι εθελοντές» παρείχαν στους πρόσφυγες φαγητό και κουβέρτες για να τους βοηθήσουν στο πρώτο δύσκολο διάστημα παραμονής τους στην Ελλάδα. Αποφασιστική, ιδιαίτερα για την ιατρική περίθαλψη και παροχή φαρμάκων, υπήρξε η δραστηριοποίηση στην Ελλάδα ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Διενεργήθηκαν έρανοι, οργανώθηκαν πρόχειρα συσσίτια και έγινε προσπάθεια για καθημερινή διανομή ψωμιού, παροχή ρουχισμού και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης.

Με την άφιξη των προσφύγων, οι οποίοι κατέφτασαν «χωρίς καμία βούληση», σύμφωνα με τους σύγχρονους παρατηρητές, στον Πειραιά ή στη Θεσσαλονίκη (Κείμενο Γ), το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως, που ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό. Στη συνέχεια, το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1922) ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων.

Πλήθος ξεπρόβαλαν οι αυτοσχέδιες κατασκευές που χρησίμευαν ως προσωρινά καταλύματα (καλύβες, παράγκες, σκηνές) γύρω από τις πόλεις, σε πλατείες ή στα κενά οικόπεδα των πόλεων. Η πηγή του M. Χαλαμπίδη «Πρόσφυγες και Γηγενείς στη Μεταπολεμική Αθήνα» επιβεβαιώνει ότι οι ανάγκες στέγασης των προσφύγων κατά τον πρώτο χρόνο (1922) καλύφθηκαν με την δημιουργία πρόχειρων καταυλισμών στην Αθήνα, όπου εγκαταστάθηκαν περίπου 70.000 πρόσφυγες, ενώ ακόμη και οι κεντρικές πλατείες ή οι δρόμοι «καταλήφθηκαν» από πρόσφυγες. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Τασίας Χρυσάφη-Ακερμανίδου, της οποίας η οικογένεια αναγκάστηκε να διαμείνει σε κοτέτσι στην αυλή του σπιτιού μιας γυναίκας-κατοίκου των Αθηνών για παραπάνω από ένα μήνα.

Δεν έμεινε χώρος στεγασμένος που να μην χρησιμοποιήθηκε: σχολεία, εκκλησίες, όπως αυτή του Αγίου Νικολάου που αναφέρεται στην μαρτυρία του δεύτερου παραθέματος της Φ. Χαϊδεμένου, και τζαμιά. Επίσης, αξιοποιήθηκαν στρατώνες (όπως επιβεβαιώνει το Κείμενο Γ), θέατρα, αποθήκες, υπόγεια, δημόσια κτίρια, την καθαριότητα και την κατάλληλη διαμόρφωση των οποίων επιμελήθηκε στην περιοχή της Αθήνας ο ίδιος ο Δήμος, αλλά και ξενοδοχεία (Κείμενο Α). Την εκμετάλλευση των παραπάνω χώρων για τις ανάγκες στέγασης των προσφύγων επιβεβαιώνει το πρώτο παράθεμα.

Παράλληλα, επιτάχθηκαν τα άδεια σπίτια σε όλη την Επικράτεια. Καταλήφθηκαν ακόμη και κατοικούμενοι χώροι, οι ένοικοι των οποίων μοιράστηκαν την κατοικία τους με τους πρόσφυγες. Ενδεικτική είναι η μαρτυρία που καταγράφεται στην πηγή της Φ. Χαϊδεμένου, στην οποία παρουσιάζονται οι ένοικοι ενός σπιτιού να φιλοξενούν μια οικογένεια προσφύγων παρά τις αντίξοες συνθήκες της φτώχειας και της έλλειψης χώρου. (σχολικό βιβλίο σελ.148-149)

ΘΕΜΑ Δ1

Α. Το πιο σημαντικό ζήτημα που προέκυψε στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της Κρητικής πολιτείας

ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιαστικό αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει την μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης.
[ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ]

Η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του Υπουργού. Για να υποστηρίξει τις απόψεις του στο εθνικό ζήτημα της Κρήτης *αλλά και για να δώσει απαντήσεις στις κατηγορίες που του απέδιδαν δημοσιεύματα στον αθηναϊκό τύπο*, ο Βενιζέλος δημοσίευσε στην εφημερίδα «Κήρυξ» τον Χανίων, που ο ίδιος εξέδιδε, πέντε *απανωτά* πολύκροτα άρθρα, με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως». *Επίσης, σύμφωνα και με το κείμενο Α του Εμμανουήλ Χαλκιαδάκη, ο ίδιος ο Βενιζέλος θεωρούσε πως η απόλυσή του από τον πρίγκιπα Γεώργιο αποτελούσε μια προσπάθεια του τελευταίου να αποδοθούν ευθύνες στον Βενιζέλο ως προς την καθυστέρηση της λύσης του Κρητικού ζητήματος και την αδιέξοδη κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει αυτό, μολονότι οι ενέργειες του ίδιου του Πρίγκιπα ως προς το ζήτημα ήταν αναποτελεσματικές. Ο Βενιζέλος χαρακτηριστικά υποστήριζε πως ο Γεώργιος τον θεώρησε ως «αποδιοπομπαίο τράγο» και ξέσπασε σε αυτόν για τις δικές του προσωπικές αποτυχίες. Ο Γεώργιος ακολούθησε πολιτική αδιαλλαξίας και προχώρησε σε μέτρα περισσότερο αυταρχικά με την απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και με διώξεις κι φυλακίσεις διακεκριμένων μελών της Κρητικής αντιπολίτευσης.*

Κάτω από τις συνθήκες αυτές, τα πολιτικά πράγματα στην Κρήτη οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο και όλες οι προσπάθειες συνδιαλλαγής των αντίπαλων πολιτικών μερίδων ναυάγησαν. *Μάλιστα, όπως επισημαίνεται και από τον Κωνσταντίνο Σβολόπουλο στο Κείμενο Β, ο πρίγκιπας ήταν αρνητικός απέναντι σε οποιαδήποτε μορφή διαλόγου και προσπάθειας συμβιβασμού με την αντιπολίτευση, γεγονός που απειλούσε την εσωτερική συνοχή στο νησί. Αυτή η αντιπολίτευση προς το Γεώργιο είχε ενισχυθεί, σύμφωνα με τον Σβολόπουλο, από την αδυναμία του αρμοστειακού καθεστώτος να προωθήσει την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, με κύριο εκφραστή τον Βενιζέλο, ήδη από τον Απρίλιο του 1901 και εφόσον δεν ευδοχώθηκαν τα σχέδιά του μετά την απόλυσή του. Γύρω από τον Βενιζέλο συνασπίστηκαν όσοι ήταν δυσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα και σχηματίστηκε μια ισχυρότατη «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις», που αποτελούνταν από το σύνολο των αντιπολιτευόμενων στον Γεώργιο. Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου ήταν ο Κ.Φούμης και ο Κ.Μάνος. Οι τρεις αυτοί αποτέλεσαν μια τριανδρία που δεν δίστασε να προχωρήσει σε δυναμική αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα.*

Στο τέλος του 1904 έληξε η περίοδος της Γενικής Συνέλευσης και προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη 64 βουλευτών. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, 10 ακόμη θα διορίζονταν απευθείας από τον Πρίγκιπα. (σχολικό βιβλίο σελ.209-210)

Β. Η αντιπολίτευση αποφάσισε να μη συμμετέχει στις εκλογές αυτές, κατήγγειλε τα ανελεύθερα μέτρα του Πρίγκιπα και κάλεσε το λαό σε αποχή. Η κατάσταση εκτραχύνθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 1905, όταν η τριανδρία της αντιπολίτευσης και 15 άλλοι επιφανείς πολιτευτές συνέταξαν και υπέγραψαν την προκήρυξη,

η οποία παρατίθεται πρωτογενώς στο Κείμενο Γ.

Στην εν λόγω προκήρυξη η Ηνωμένη Αντιπολίτευση αποκαλύπτει τους σκοπούς της, οι οποίοι ιεραρχικά είναι οι εξής: Αρχικά, επισημαίνεται ότι ο πρωταρχικός και «από αιώνων επιδιωκόμενος» στόχος των μελλοντικών επαναστατών είναι η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Εναλλακτικά, εφ' όσον η ένωση δεν μπορεί να επιτευχθεί άμεσα, προβάλλεται η επιδίωξη της απόκτησης της με βαθμιαίες κατακτήσεις, όπως την πολιτική προσέγγιση της Κρήτης και της Ελλάδας μέσω της μεταβολής της κατάστασης στο νησί από «διεθνή άποψη». Πρακτικά αυτό σήμαινε την αποτίναξη της διεθνούς προστασίας και την υλοποίηση μιας πραγματικής αυτονομίας για την Κρήτη που –κατά την άποψη του Βενιζέλου- θα μπορούσε να κατακτηθεί με την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις Κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς.

Στη συνέχεια, προβάλλεται και δεύτερη εναλλακτική λύση, δηλαδή αυτή της αναθεώρησης του Κρητικού Συντάγματος, που το 1899 είχε εγκριθεί από το Συμβούλιο των Πρέσβων των Προστατίδων Δυνάμεων στη Ρώμη και το οποίο ήταν υπερβολικά συντηρητικό παραχωρώντας στον Ηγεμόνα υπερεξουσίες που τον οδηγούσαν σε δεσποτική συμπεριφορά.

Τονίζεται ότι στόχος της αντιπολίτευσης δεν είναι η «προσωπική μεταβολή», δηλαδή δεν επιδιώκεται απλώς η αλλαγή του προσώπου του Αρμοστή, αλλά του θεσμού της Αρμοστείας γενικά. Σε περίπτωση, όμως, που υπάρξει αλλαγή του προσώπου του Αρμοστή δηλώνεται κατηγορηματικά η αντίθεση στην επιλογή μη Έλληνα κυβερνήτη.

Καταληκτικά, επισημαίνεται η επιδίωξη της υλοποίησης των παραπάνω στόχων ακόμα και με «ένοπλες λαϊκές συναθροίσεις», γεγονός που καθιστά την προκήρυξη αυτή το πρώτο επίσημο επαναστατικό κείμενο, το προμήνυμα της επανάστασης του Θερίσου. (σχολικό βιβλίο σελ 210)

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα θέματα της Ιστορίας της ομάδας Ανθρωπιστικών Σπουδών ήταν απλά, σαφή και εύκολα αντιμετωπίσιμα από τους σωστά προετοιμασμένους υποψηφίους.

Λόγω της εκτεταμένης εξεταστέας ύλης του μαθήματος, δεν κάλυπταν ισόβαθμα όλο το εύρος της. Χαρακτηριστικό είναι ότι, ακόμα και με ελλιπή προετοιμασία κάποιων κεφαλαίων (π.χ Οικονομία, Παρευξείνιος Ελληνισμός), ένας μερικώς προετοιμασμένος υποψήφιος μπορούσε να διεκδικήσει έναν αξιοπρεπή βαθμό.

Η δυσκολία της εξέτασης και φέτος εντοπίζεται στην δυνατότητα αξιοποίησης (ερμηνείας – σύνθεσης) των παραθεμάτων που συνοδεύουν τις ερωτήσεις της Β' Ομάδας, κάτι που εξαρτάται από το βαθμό εξοικείωσης του υποψηφίου με την ανάλυση των πηγών και την κριτική και εκφραστική του ικανότητα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΚΑΤΡΑΚΗ Μ.- ΝΤΡΙΖΟΣ Α.- ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Χ.- ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Ν.